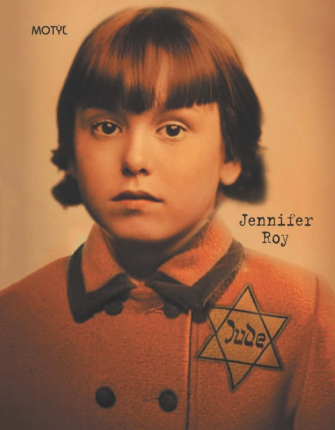


# Žltá hviezda

MOTYL



Jennifer  
Roy

# Žltá hviezda





# Žltá hviezda

Jennifer Roy



VYDAVATEĽSTVO MOTÝĽ

## **YELLOW STAR**

Text copyright © 2006 by Jennifer Roy

All rights reserved

First published by Two Lions First Amazon Children's Publishing  
paperback edition, 2012. P.O. Box 400818 Las Vegas, NV 89140

This edition is made possible under a license arrangement  
originating with Amazon Publishing, [www.apub.com](http://www.apub.com),  
in collaboration with Kristin Olson Literary Agency s.r.o.

Translation © Terezia Štubniaková 2017

Design © Motýl design 2017

Slovak edition © Vydavateľstvo Motýl 2017

**ISBN: 978-80-8164-144-2**

## *Podakovanie*

Špeciálna vďaka patrí môjmu dvojčaťu Julii DeVillersovej (fantastickej autorke) a mojej sestre Amy Rozinesovej. Taktiež sa chcem poďakovať svojej editorke Margery Cuylerovej a Michelle Bissonovej.

Táto kniha by neuzrela svetlo sveta, keby nebolo Sylvie Perlmutter Rozinesovej a jej odvážneho svedectva. Touto knihou by som si taktiež chcela uctiť pamiatku Samuela Rozinesa, Davida Rozinesa, Rachel Rozinesovej a Isaaca a Dory Perlmutterovcov.

Veľká vďaka patrí Gregorymu Rozinesovi, Harriet Dillerovej, Gwen Rudnickovej, Gail Aldousovej, Karen Hesseovej, Jane Yolenovej, Sharon Aibelovej a Quinn a Jackovi DeVillersovcom.

Na záver by som sa tiež chcela poďakovať svojmu manželovi Gregorymu a synovi Adamovi, ktorí mi vnášajú do života tak veľa radosti.



## *Prológ*

„V roku 1939 obsadili Nemci poľské mesto Lodž. Všetkých židov z tohto mesta prinútili žiť v malej vyhradenej časti nazývanej geto. Ohradili ju ostnatým drôtom a postavili pred ňu nacistickú stráž, aby sa z nej nik nedostal von. V lodžskom gete žilo dvestosedemdesiat tisíc ľudí.

V roku 1945 sa skončila vojna. Nemci sa vzdali a geto oslobodili. Z pôvodného počtu ľudí vyšlo z geta iba osemsto. Len dvanásť z nich bolo detí.

Ja som bola jedným z nich.“

*Úryvok z rozhovoru so Sylviou Perlmutterovou,  
marec 2003*





## Úvod

Toto je skutočný príbeh Syvie, teraz už Sylvie Perlmutterovej. Na začiatku druhej svetovej vojny mala štyri a pol roka. Keď sa vojna skončila, oslávila desať rokov.

Tak ako mnohí iní, ktorí prežili holokaust, ani Sylvia o svojej skúsenosti dlhé roky nehovorila.

Až po päťdesiatich rokoch sa rozhodla, že nastal ten správny čas. Čas spomenúť si a podeliť sa o to, čo prežila. Spomienky sa jej zjavovali v snoch a počas dňa sa jej vybavovali rôzne detaily. Syviin príbeh sa predieral na povrch a túžil uzrieť svetlo sveta.

A tak mi ho rozpovedala. Mne, svojej neteri.

Prvýkrát v živote som si vypočula príbeh človeka, ktorý prežil, od začiatku až do konca.

Keď som sa dozvedela, že moja teta Sylvia bola jedným z dvanástich detí, ktoré prežili lodžské geto, neverila som vlastným ušiam. *Akože sme o tom nikdy nevedeli?*

Požiadala som tetu, aby mi o tom trochu porozprávala, a spýtala som sa jej, či by jej prekážalo, keby som jej rozprávanie nahrála. Súhlasila. A tak, kým som sedela vo svojom byte v severnej časti štátu New York, mi teta Sylvia zo svojho bytu v Marylande cez telefón

porozprávala svoj príbeh. Čím viac rozprávala, tým viac vecí sa jej vybavovalo. A to ma prinútilo premýšľať.

Jedna kniha mi už vyšla, a tak mi napadlo, či by som dokázala jej príbeh vyrozprávať. Nebola som si však istá, či som tou správnou osobou. Vždy som sa obávala čohokoľvek, čo malo niečo spoločné s holokaustom. Ako židovské dieťa som o ňom veľmi dobre vedela, keďže sme v škole každý rok pozerali filmy o hrôzach druhej svetovej vojny. Hromady topánok, ktoré patrili mŕtvym deťom, masové hroby plné kostí, vychudnuté telá zachránených. No učiteľka nám toto všetko nikdy nevysvetlila v historickom kontexte, a preto sme tomu celkom dobre nerozumeli. Holokaust nebol v tom čase zahrnutý v učebniciach a nevedli sa o ňom žiadne debaty. Videli sme len obrázky z najhoršieho obdobia moderných dejín. Vraždu šiestich miliónov židov.

Vyrastala som ako americká židovka a veľmi dobre som vedela, že svet nie je vždy pekné miesto a že aj v civilizovanej spoločnosti sa môžu ľudia odrazu obrátiť proti vám. Holokaust bol niečím obrovským a nepredstaviteľným. Hrôzostrašným a traumatickým. No taktiež niečím, o čom sa nehovorilo. Opýtajte sa naň niektorého zo zachránených a väčšina z nich jednoducho zmení tému. Počas môjho detstva na predmestí severnej časti štátu New York sa u nás hovorilo o všetkom *okrem* vojny. Mottom tých, ktorí prežili, sa stala veta: „Nikdy nezabudni!“ No tí, ktorých som poznala, mi nikdy nepovedali, na čo nesmú zabudnúť. Dokonca ani môj otec.

Môj otec Sam prežil holokaust. Spolu so svojou mamou, sestrou a tromi bratmi len o chl p unikli koncentračnému tábore v Poľsku. Ich otca, môjho starého otca, zavraždili počas masakru v Čiernom lese v Nemecku. Ostatní členovia rodiny utiekli do utečeneckého tábora na Sibíri. Môj otec strávil detstvo v tábore, kde horko-ťažko prežíval až do konca vojny. Takmer nikdy o tom nehovoril, a keď umrel, jeho príbeh zomrel s ním.

Teta Sylvia bola manželkou otcovho brata. Bolo mi cťou vypočuť si jej príbeh a stať sa akýmsi strážcom jej spomienok. Sľúbila som jej, že si dám na jej príbehu obzvlášť záležať.

A potom... prišli prvé problémy. Najskôr som sa knihu snažila napísať ako priamočiaru literatúru faktu. Nuda. Potom som príbeh prepísala z pohľadu tretej osoby, no ani to celkom nefungovalo. Rozčarovaná som sa opäť vrátila k nahrávkam a započúvala sa do spevavého európskeho prízvuku tety Sylvie. Odrazu ma obkolesili hlasy všetkých mojich židovských príbuzných. Angličtina okorenená jidišom a poľštinou, v ktorej sa snúbil strach s húževnatosťou. Hlasy mojej starkej, mojich ujov, môjho otca. Žiadny z nich tu už nie je. A vtedy som sa rozhodla, že napíšem tetin príbeh v prvej osobe. Tak akoby ho rozprávala ona sama.

Túto knihu som napísala pre všetkých svojich príbuzných - pre svoju starkú Rachel, ktorá po vojne odišla zo Sibíri. Rozdelila svoje deti a najstaršie z nich poslala do novej židovskej zeme, do Izraela. Zvyšné tri zobrala so sebou do Ameriky a usadila sa v severnej časti štátu

New York. Najmladším členom rodiny bol môj otec Sam. Prostredným bol Nathan a najstarším z troch chlapcov bol David, ktorý sa neskôr zaľúbil do Sylvie Perlmutterovej a zobral si ju za ženu. Keď bola moja teta mladšia, volali ju Sylvia. Bola jednou z dvanástich detí, ktoré prežili lodžské geto. Keď mi rozprávala svoj príbeh, vykresľovala udalosti z pohľadu dieťaťa. Prostredníctvom poézie človeka, ktorý prežil, vám prinášam Syviin príbeh.

# PRVÁ ČASŤ

*Pred druhou svetovou vojnou žilo v poľskom meste Lodž asi štvrt' milióna židov. Tvorili približne tretinu populácie a boli treťou najväčšou židovskou komunitou v Poľsku.*

*Mnohí lodžskí židia boli vzdelaní profesionáli. Žili medzi nimi podnikatelia, učitelia, vedci a umelci. Rodičia sa snažili vychovať zo svojich detí užitočných občanov.*

*V tom istom období sa v Nemecku dostal k moci Adolf Hitler. Veril, že istá rasa ľudí, ktorých nazýval Árijci, je nadradená všetkým ostatným „podradeným“ rasám. Napriek tomu, že židovstvo je náboženstvo a nie rasa, Hitler tvrdil, že židovstvo má človek v krvi. Jeho plán vytvoriť „nadradenú rasu“ so židmi nepočítal.*

*Druhá svetová vojna sa začala, keď Nemci prvého septembra 1939 vtrhli do Poľska. Nacisti sa rozhodli izolovať židov od zvyšku obyvateľstva v obytných štvrtiach nazývaných getá. Jednou z takýchto štvrtí bola Lodž. Nachádzalo sa v nej 31 721 bytov, vo väčšine ktorých nebola tečúca voda. Na jar vošlo do lodžského geta 160 000 židovských mužov, žien a detí. Prvého mája 1940 obohnali geto ostnatým drôtom. Židia ostali izolovaní od zvyšku Poľska a odrezaní od vonkajšieho sveta.*



Jeseň 1939

### ***Ako sa to začalo***

Mám štyri a pol roka, takmer päť,  
skrývam sa na svojom tajnom mieste za kreslom  
v predizbe,

češem bábiku a počúvam.

Vo vzduchu cítiť obavy dospelých  
a vôňu čerstvo upečeného citrónového koláča,  
ktorý chladne na tácke.

*Cink, cink*, matkina šálka sa trasie na tanieriku.

„Naozaj musíme ísť, Isaac?“ prihovára sa môjmu  
otcovi, ktorý sa

nečakane vrátil z práce

a vyrušil ju pri čaji.

„Ihneď musíme odísť z Lodže,“ odpovedá ocko.

„Židia tu nie sú v bezpečí.“

*Raz, dva, tri*, rukou prečesávam

bábikine vlasy.

V hlave sa mi ozýva jediné slovo –

židia.

Židia.

My sme židia.



Som židovka.  
Svätíme židovské sviatky  
a jeme len kóšer jedlá,  
ale to je všetko, čo o židoch viem.  
*Prečo vôbec záleží na tom, že sme židia?*  
Pošepky sa na to opýtam báby.  
Mlčky na mňa hľadí.

## *Otázky*

Otca a mamy sa na to neopýtam,  
až kým neodídu všetky tety bez toho,  
aby ochutnali citrónový koláč.  
Pred návštevami som veľmi hanblivá,  
dokonca aj pred tetami, ktoré ma štípu do líc  
a vždy mi prinesú mašle do vlasov.  
Moje tety sú židovky, aj moji ujovia, bratraci  
a sesternice.  
*Je moja báby židovka?*

Nikto mi na otázky neodpovedá.  
Všetci sú zaneprázdnení ukladaním vecí do kufrov -  
vidličky, nože, šálky,  
svadobná fotka mojich rodičov,  
rôzne kusy oblečenia,  
niektoré pre mňa, iné pre moju sestru Doru.

„Šuš, Sylvia,“ zahriakne ma mama, keď  
sa neprestávam pýtať, a tak sa

vrátim do svojej skrýše  
za kreslom...  
A čakám.

## *Cesta*

Je polnoc,  
no nikto z mojej rodiny nespí.  
Natriasame sa hore-dole,  
zboka nabok,  
pod rúškom tmy a lesa  
sa spoločne vezieme do Varšavy,  
na káre, ktorú ťahajú kone.  
Je mi zima, hoci som pritisnutá k mame, Dore,  
tete Sáře a dvom malým sesterniciam.  
Prsty mám premrznuté do kostí.

Bojím sa, že sa odrazu zlomia,  
tak ako konáriky  
praskajúce pod kolesami voza.

Keď vyslovím *Var - šava*,  
z úst mi uniknú dva obláčiky studeného vzduchu.

Otec a ujo Shmuel sedia vpredu  
a striedajú sa pri riadení.  
Tento výlet je veľmi dlhý.

Keď dorazíme do Varšavy,  
niekoľko dní  
hľadáme miesto, kde by sme sa mohli ubytovať.

Nikto nám nechce prenajať byt.  
Lutujem, nemáme žiadne voľné miesta.  
Je vojna.  
My sme židia.

Vraciame sa naspäť do Lodže.  
Cesta späť sa mi zdá  
ešte chladnejšia.

### *Dávidova hviezda*

Môj kabát je oranžový  
aj šál, ktorý som dostala pred vojnou  
ako darček, je oranžový.  
Dora má presne to isté čo ja, no jej  
veci sú väčšie a modré.  
Šesťcípá hviezda, prišitá na mojom  
kabáte, je žltá.  
Taký je zákon.  
Všetci židia musia nosiť na verejnosti  
Dávidovu hviezdu, inak ich zatknú.

Tak veľmi by som ju chcela strhnúť  
(pomaličky, steh za stehom, tak aby som si  
nezničila krásny kabát),

pretože žltá má byť predsa farbou radosti,  
nie farbou nenávisti.

## *Geto*

Nacisti uzavreli  
malú časť mesta.  
Všetkým povedali, že sa tam  
rozšírila infekčná choroba,  
no napriek tomu  
nakázali všetkým židom v Lodži,  
aby okamžite opustili svoje domovy  
a presunuli sa do uzavretej časti.  
To miesto sa nazýva geto.

*Všetci židia?*

*Však ich musí byť určite viac ako sto!*  
*(Sto je najväčšie číslo, aké poznám.)*

Ocko ma opraví.

„Približne stotisíc ľudí,  
možno dvakrát toľko.“

## *Zvyšok Poľska*

V Poľsku žije oveľa viac ľudí  
a oni nie sú židia.  
Títo ľudia ostávajú vo svojich domovoch.  
Nezdá sa mi to spravodlivé.  
Dora vraví, že boli naši susedia,